

***A pacta sunt servanda* jogelv alkalmazásáról és
a szerződések körülményeiben beállt
előre nem látható változások joghatásairól
az új Ptk. értelmében**

Bevezetés

A XXI. században bekövetkezett gazdasági válság által kiváltott negatív hatások leküzdésére a gazdasági és jogi rendszer revitalizációjára volt szükség. A gazdasági válság kihívást jelent a tudomány számára, amely arra hivatott, hogy megtalálja az alapvető tudományos intézmények alkalmazására a legmegfelelőbb megoldásokat. Ami az igazságszolgáltatást és a jogrendszert illeti, a jogalkotónak a jogszabályokat az új gazdasági, társadalmi és politikai helyzethez kell adaptálnia. A szerződéseket a polgári és gazdasági tevékenység elengedhetetlen részének tekintik, tehát mind jogi, mind gazdasági vonatkozásban kulcsfontosságú elméleti és gyakorlati szerepük van, ezért ezen a területen eszközölt új rendelkezések is különös fontossággal bírnak. A szerződés tan tulajdonképpen az árucseré lebonyolításának a joga (az ingyenes szerződések szűk körének a kivételével). Aki valamiben hiányt szenved, szükségelteit úgy kívánja kielégíteni, hogy a fölös termékét ajánlja fel cserébe a megszerezni kívánt dologért vagy effektív szolgáltatásért. Mindezek intézményes lebonyolítására kialakul a kereskedelem és létrejön annak katalizátora, a pénz. A kereskedelem fokozatosan kikényszerítette jogi eszközének, a szerződésnek, valamint a szerződés teljesítéséért való helytállásnak a folyamatos tökéletesedését, fejlesztését.¹

Elmondhatjuk, hogy a szerződések fontos jelentőséggel bírnak mind gazdaságilag, mind társadalmilag és jogilag. Dolgozatom a szerződések kötelező erejéről szól, illetve a körülményekben beálló lényeges változásokat elemzem (előreláthatatlan szerződési kockázat) elméleti szempontból, illetve a gyakorlati következményeket, amiket ezek a jogintézmények szabályoznak az új Ptk. rendelkezései alapján. Az új Ptk. által szabályozott előre nem láthatóság elve a román polgári törvénykezésben nagy kihívást jelent. Ezért fontosnak tartom ennek az újításnak részletesebb leírását, jogi hátterének megismerését. Az előre nem láthatóság elméletének célja, hogy életképes megoldásokat találjon olyan esetekben, mikor a szerződés megkötése után a felek bármelyikének körülményeiben olyan lényeges változás áll be, amely miatt a szerződés teljesítése nem várható el. Ez az elmélet tulajdonképpen eszköz a XXI. századi jogi és gazdasági kihívások összehangolására. Az elmélet beültetése a jogrendszerbe azonban nem egyszerű dolog, mivel más jogi intézményekkel kerül átfedésbe.

¹ Bíró Gy.: *A kötelmi jog és a szerződés tan közös szabályai*. Egyetemi tankönyv 6. „Novotoni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért” Kiadó, Miskolc, 2000, 213. o.

A polgári jogi szerződés fogalma leginkább mint akaratí viszony fogható fel. Eszerint a szerződés két vagy több személy egybehangzó akaratnyilatkozata, amely joghatást vált ki. A joghatás alatt általában az illető szerződés által keletkeztetett, módosított, illetve megszüntetett alanyi jogokat és polgári köteleket értjük.² A régi Ptk.-val ellentétben, ami csupán két cikkelyben szabályozta a szerződések joghatását és az erre irányuló alapelveket³ az új Ptk. nagyobb hangsúly fordít a szerződések joghatásainak szabályozására és bővebben taglalja mind a szerződő felek közötti hatásokat⁴, mind a harmadik félre vonatkozó hatásokat⁵, illetve azokat a polgárjogi alapelveket, amelyek irányadóak a témában.

A szerződések feltétlen teljesítésének elve (*pacta sunt servanda*)

Az elv a jogállamiság fontos pillére, miszerint a rendelkezések tiszteletben tartásával megkötött jogügyleteknek a törvényhez hasonló erejük van a felek között. Más szóval a jogügyletek által kiváltott hatások nem fakultatívak, hanem kötelezőek.⁶ A ma is fő elvként használatos „*pacta sunt servanda*”-t 1804-ben a Code Civil mondta ki, miszerint – azaz típustól, formától, motívumtól függetlenül, főszabályként – „a szerződésnek a felek között törvényereje van”.⁷

Az új Ptk. 1270. cikk (1) bekezdése szerint: „az érvényesen megkötött szerződésnek, a szerződő felek között törvényereje van”, tehát a szerződés joghatásai a felek számára a törvényhez hasonló kötelező erejű érték. A (2) bekezdés kimondja, hogy: „a szerződés módosítása vagy felbontása csak a felek beleegyezésével vagy a törvény által történhet”.⁸

A cikkely tehát megfogalmazza a szerződésjog három alapelvét:

1. A szerződés kötelező ereje a felek között;

² Új Ptk., 1166. cikk, mely bővebben meghatározást ad a szerződés fogalmára, de nagy vonalakban megfelel a régi Ptk. 942. cikkének.

³ Régi Ptk. 969–973. cikkek.

⁴ Régi Ptk. 1270–1279. cikkek.

⁵ Régi Ptk. 1280–1294 cikkek.

⁶ Lupán E., Sztranyiczki Sz., Veress E., Pantilimon R. Á.: *Drept civil. Partea generală conform noului Cod civil*. Editura C. H. Beck, București, 2012, 281. o.

⁷ Francia Ptk. 1804., 1134. cikkének (1)-(2) bekezdése szerint:

(1) *Les conventions légalement formées tiennent lieu de loi à ceux qui les ont faites.*

(2) *Elles ne peuvent être révoquées que de leur consentement mutuel, ou pour les causes que la loi autorise.*

⁸ Saját fordítás.

2. A szerződés módosításának vagy felbontásának módja;

3. Jóhiszemű végrehajtás ⁹

A szerződés a megkötő feleket kötelezi, akik kötelesek az abban foglaltakat jóhiszeműen végrehajtani, melyből látható, hogy a jóhiszeműség és tisztesség követelménye a szerződések tiszteletben tartása elvének integráns része. A szerződések tiszteletben tartása elvéből következik továbbá, hogy a szerződő felek tartózkodni kötelesek minden olyan magatartástól, amely a szerződés céljának megghiúsítására irányul. Ugyanakkor – negatív irányban – az is következik a *pacta sunt servanda* elvéből, hogy harmadik személyre a szerződésből – annak hozzájárulása nélkül – jogok, de különösen kötelezettségek nem hármozhatók. ¹⁰

A szerződés törvényi erejéből következik továbbá, hogy azt a *pacta sunt servanda* értelmében aszerint kell végrehajtani, ahogy a felek a szerződésben rögzítették, és attól csak közös akarattal lehet eltérni, vagy a törvény által felhatalmazott esetekben. ¹¹ A *pacta sunt servanda* tehát reális teljesítést igényel, az effektív szolgáltatást nyújtó fél a tényleges teljesítési kötelezettsége alól nem mentesülhet.

Az elv a szerződési szabadság következménye, ami a szerződés megkötésére vonatkozik, és azt jelenti, hogy a szerződésre lépő alanyok akarata jogi értelemben – hangsúlyozottan főszabályszerűen – nincsen megkötve. Jelentősége abban nyilvánul meg, hogy a szerződések által létrehozott jogviszonyi stabilitást biztosítsa, illetve az „adott szó” kötelezően be legyen tartva.

A megfogalmazás, miszerint a szerződésnek törvény ereje van, egy jogi metafora, mivel nem lehet a két fogalmat egy az egyben azonosnak tekinteni, csupán a joghatások ugyanazok: tiszteletben tartás és kötelező erő. Ez a megfogalmazás arra világít rá, hogy a szerződés kötelező ereje annyira hangsúlyos, hogy legmegfelelőbbben a törvény erejével lehet érzékeltetni. A törvény ereje kétségtelenül nagyobb a szerződés erejénél. ¹²

⁹ Turcu I.: *Noul Cod civil, Legea nr. 287/2009, Cartea V. Despre obligații*, art. 1164–1649, Editura C. H. Beck, București 2011, 335. o.

¹⁰ Turcu I.: *Noul Cod civil, Legea nr. 287/2009, Cartea V. Despre obligații*, art. 1164–1649, Editura C. H. Beck, București 2011, 335. o.

¹¹ Pop L., Popa I. F., Vidu S. T.: *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile conform noului Cod civil*. Editura Universul Juridic, București, 2012, 143. o.

¹² Veress E.: *Forța obligatorie a contractelor. Assentio mentium, Studii juridice alese în onoarea prof. univ. dr. Ernest Lupan*. Editura C. H. Beck, București, 2012, 373. o.

***A clausula rebus sic stantibus* elve, mint az előre nem láthatóság elvének alapja**

A XX. századra meggyengült a szerződési szabadság és a szerződések feltétlen teljesítésének alapelszerű követelménye. Egyrészt a piacgazdaságba az állam is egyre inkább beavatkozni kényszerült (és kényszerül ma is), ugyanakkor pl. a tömegtermelés is kikényszerített újszerű, a lebonyolítást gyorsító, de végső soron kötöttebb megoldásokat, mint pl. az egyik fél által diktált szerződési feltételeket (másképpen: standard szerződések, általános szerződési feltételek, adhíziós szerződések, stb.). Másrészt a körülményekben beálló, az érintett félnek fel nem róható releváns változások előfordulási lehetőségének az esélye mára megnőtt, ez pedig a *clausula rebus sic stantibus* (a dolgok jelenlegi állására vonatkozó záradék) kivételképpen elismerését kényszerítette ki.¹³ A *clausula* tehát a szerződések jogában a szerződéskötés kori körülmények alapvető megváltozására utal. Nem kizárólag a magánjogi szerződésekkel összefüggésben alkalmazott elv, nemzetközi egyezményekkel, szerződésekkel is kapcsolatba hozzák. Egy ilyen változás esetén egy egyezmény vagy szerződés egyik tagja kivonhatja magát alóla.¹⁴

Az elv rövid intézménytörténete

A szerződéseknek eleget kell tenni: a *pacta sunt servanda* a középkortól alkalmazott és elvárt elve a szerződési hűségnek. A különböző jogrendek ezen elv áttörését szerződéses megállapodások, jogszabályi rendelkezések (veszélyviselés, szerződésszegési szankciók) vagy a tudomány és a gyakorlat által kifejlesztett intézmények révén azonban lehetővé tették és teszik. Az, hogy az egyes jogrendek a szerződést be nem tartó (mert be tartani nem tudó) fél kötelezettségeit milyen eszközökkel lazítják vagy engedik el, időről időre változott és változik. A jogrendek többsége (mind történeti, mind mai összehasonlításban) valamilyen formában, ha csak burkolt (hallgatólagos – a tudomány és joggyakorlat által kidolgozott) lehetőségként is, de elismeri a lényeges körülményváltozások szerződési kötelezettséget befolyásoló hatását. A *clausula rebus sic stantibus* a római jog és a középkori kánonjog legfőbb alapelvének számító *pacta sunt servanda* elvével szemben a pandektisták által a római jogból életre hívott elv,

¹³ Bíró Gy.: *A kötelmi jog és a szerződés tan közös szabályai*. Egyetemi tankönyv 6. „Novotoni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért” Kiadó, Miskolc, 2000, 219. o.

¹⁴ Graham E., Newnham J.: *Dictionary of International Relations*. Penguin Books, London, 1998, 467. o.

melynek értelmében a szerződések teljesítését meg lehet tagadni utóbb beállott következmények miatt.¹⁵

A *clausula* elve a római jogban jelent meg először, de csupán gondolat szintjén. Hivatalosan nem volt elismerve, csupán a római jogot felhasználó későbbi korok mondták ki ezen ma alaptételnek számító elgondolást. De Cicero, a híres ügyvéd és szónok, valamint Seneca, Néró híres tanácsadójának munkáiban is találkozhatunk vele. Ha fellapozzuk az i.e. 44-ben keletkezett „*Kötelességekről*” című munkát, ebben világít rá arra, hogy az ígéreteket nem kell megtartani, ha nagyobb kárt okoznak az ígérőnek, mint előnyt az elfogadónak.¹⁶

A kánonjog legkiemelkedőbb képviselője Toma d'Aquino, az előre nem láthatóság elvének előfutára szerint:¹⁷ „az aki megígér valamit, ha szándékában áll az ígétét megtartani, nem hazudik, mert nem beszél a gondolataival ellentétesen, viszont ha nem azt teszi, amit megígért, akkor hűtlenséget követ el. Az illető mégis felmenthető, ha a feltételek változnak”.¹⁸

Az elv a XIV. századtól kezdve általánosan ismert volt, először igazán alapos elméleti kifejtést azonban csak a XVI. században kapott a tan. A szabály dogmatikai megalapozója és rendszertani helyének megtalálója Andreas Alciatus, humanista jogtudós volt. Alciatus már egyoldalú és kétoldalú akaratnyilatkozatok között tett különbséget, számára még azonban meglehetősen sokoldalú visszalépési és visszavonási lehetőség volt.¹⁹ Grotius bizonyos általános elvekre hivatkozva (méltányosság) keres és talál érvet a körülmények változása miatt felborult szerződéses igazság kiegyenlítésére, azt mondhatjuk, hogy felfogásában helyreáll a szerződéshez kötöttség és a szerződéses igazságosság közötti kényes egyensúly. Azonban szakít elődei érveivel, és ő volt az első, aki objektív alapokra helyezte a *clausula*-tant. És ezzel mindmáig ható,

¹⁵ Földi A, Hamza G.: *A római jog története és Institúciói*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996, 585. o.

¹⁶ Lukács N.: *A clausula sic stantibus elvének megjelenése Hugo Grotius munkásságában és a természetjogban*-tanulmány. *Glossa Iuridica*. II. évfolyam 1. szám, 2011. 1 o. Link: http://www.glossaiuridica.hu/gi1101/civ/gi1101_civ_lukacs_nikolett.pdf [Letöltve: 2013. 04.05.]

¹⁷ Zamsa C. E.: *Teoria impreviziunii. Studiu de doctrină și jurisprudență*. Editura Hamangiu, București, 2006, 8. o.

¹⁸ Saját fordítás.

¹⁹ Lukács Nikolett l. fentebbi jegyzet, 1. o.

a XIX – XX. században kialakított, az objektív²⁰ elméletet hirdető és variálótanok előhírnökének tekinthető.

A koncepció a *clausula rebus sic stantibus* eredetileg nem szerepelt a francia kodifikációban, a Code Civile-ben. A francia magánjog mindössze az előre nem látható és elháríthatatlan események miatti *imprévision* ismerte ürügyként a kormányzati szerződések nem teljesítése esetén. A francia jog alapján az előreláthatatlan szerződési kockázat a szerződés felszámolását jelentette.²¹

Az 1900-as BGB (német polgári törvénykönyv) sem tartalmazza a *clausula* elvét. Az intézménnyel eléggé mostohán bántó XIX. században Bernard Windscheid, a híres ügyvéd emelte fel szavát a *clausula* alkalmazása mellett. A „Wegfall der Geschäftsgrundlage” szabály azt mondja, hogy ellenőrizhetetlen változás körülményeit, amelyek alapvető egyensúlyhiányhoz vezetnek a szerződésben, és ezzel aránytalan terhet rónak a félre, a szerződés megszüntetését indokolják. A BGB is alkalmazza azt az elvet.²²

Az olaszok talán a kánonjogból eredően nagyon hamar bevezették az elvet. A kodifikációs megoldást a spanyol jog és a latin-amerikai jog nem követte.²³

Az előre nem láthatóság elve a román jogrendszerben

A kivétel, amely miatt a *pacta sunt servanda* nem kizárólagos, hanem főszabályszerűen alkalmazható elv, a körülményekben beálló lényeges változás. A doktrina szerint a szerződési előre nem láthatóság meghatározása:²⁴ „az a kár, amit az egyik szerződő fél a szerződés végrehajtása alatt elszenved, a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közti egyensúlyi állapot hiánya

²⁰ Az objektív értelemben vett, a szerződésen kívül helyet foglaló *clausula* lehetőséget kínál arra, hogy a fél, akit a körülmény változások hátrányosan érintenek, kérje a szerződés módosítását vagy joghatásának megszüntetését. Egyes objektív elméletek szerint a jóhiszeműség elvével ellenkezne, ha a szerződő féltől elvárnánk, hogy a körülmény változások által előidézett többletterheket, teljesítési nehézségeket egyedül viselje. Forrás: <http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogtorteneti/romai-jogi-anyagok/2012/ohmaganjog7-12.pdf>.

²¹ Zamsa C. E., l. fentebbi jegyzet, 53. o.

²² Dobrev D.: *Impreviziunea, o cutie a Pandorei în Noul Cod Civil?*. *Noul Cod Civil al României, Comentarii*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2011, 213. o.

²³ Zamsa C.E., l. fentebbi jegyzet, 317–322. o.

²⁴ Pop L.: *Tratat de drept civil, Obligațiile, vol. II, Contractul*. Editura Universul Juridic, București, 2009, 534 o.

miatt, amit a gazdasági konjunktúra, főleg a pénzügyi ingadozás okoz”.²⁵ A meghatározás értelmében az előre nem láthatóság a gazdasági és pénzügyi problémáknak tulajdonítható, amit egyik szerződő fél sem feltételezhetett előre. A probléma leginkább azon szerződések keretén belül jelentkezik, amelyekben az egyik szerződő fél egy bizonyos pénzösszeg kifizetésére köteles és a szolgáltatások között, a szerződés megkötésekor előre nem látható, egyensúlyi zavar következik be a felek akaratától függetlenül (pl. infláció, csőd, gazdasági válság).

A román törvénykezés – az új Ptk. hatályba lépése előtt – azt a pénzügyi alapelvet követve, ami szerint a pénz fizető ereje állandó, nem szabályozta az előre nem láthatóság intézményét. Ennek értelmében az adós fél köteles kifizetni a hitelezőnek a kötelezettség tárgyát képező névleges összeget.²⁶ Közvetlenül tehát a régi Ptk. nem szabályozza az előre nem láthatóság jogintézményét, de vannak törvények, amelyek érvényesíteni próbálják az elvet. Az 1996. évi 8. sz. törvény²⁷ 43. cikk (3) bekezdése értelmében: „abban az esetben, ha a mű szerzőjének díja és az engedményes előnyei között nyilvánvaló aránytalanság mutatkozik, a szerző kérheti az illetékes igazságügyi szerveketől a szerződés felülvizsgálatát, vagy a díjazás előnyös megnövelését”.²⁸ Az 1997. évi 42. sz. kormányrendelet²⁹ 60. cikk (2) bekezdése szerint: „az igazságszolgáltató hatóságok megnövelhetik a vízimentősök bérét, ha az érdemük a szerződésben becsülnél nagyobb volt, azokban az helyzetekben, amikor a mentési körülmények az előreláthatóságnál nehezebbek voltak, valamint a megmentett fél reális helyzetét eltitkolta”.³⁰ Az önkéntes szerződésekre vonatkozóan a 2001. évi 195. sz. törvény³¹ 14. cikke a következők szerint rendelkezik: „abban az esetben, ha az önkéntes szerződés végrehajtása alatt, a felek akaratától függetlenül, olyan helyzet jön létre, amely megnehezíti az önkéntes kötelezettségeinek végrehajtását a szerződés újratárgyalása igényelhető, illetve felbontása, ha a helyzet a további végrehajtást ellehetetleníti”.³²

²⁵ Saját fordítás.

²⁶ Pătru R. S.: *Teoria impreviziunii din perspectiva dimensiunii economice și juridice a analizei contractului*. Juridical Tribune, Volume 1, Issue 1, June 2011. Link: <http://www.tribunajuridica.eu/arhiva/An1v1/nr1/art%207.pdf> [Letöltés: 2013. 03.25.]

²⁷ Közreadva a Hivatalos Közlöny 60/1996.03.26 számában.

²⁸ Saját fordítás.

²⁹ Közreadva a Hivatalos Közlöny 221/1997.08.29 számában.

³⁰ Saját fordítás.

³¹ Újraközölve és közreadva a Hivatalos Közlöny 276/2006.04.25 számában.

³² Saját fordítás.

Az új Ptk. 1271. cikke szabályozza az előre nem láthatóság jogintézményét. A cikk értelmében a bíróság csak bizonyos helyzetekben és bizonyos feltételek teljesülése esetén rendelheti el a szerződésmódosítást. Az 1271. cikk (1) bekezdése közli a szabályt: az adós eleget kell tegyen a szerződésben foglalt kötelezettségének, még akkor is, ha az egyik fél számára (esetünkben az adós) a kötelezettség megterhelőbb lett, mint a szerződés megkötésének időpontjában.³³ A kivételt a szabály alól a cikk (2) bekezdése fogalmazza meg: a bíróságnak lehetősége van a szerződés beavatkozásába, abban az esetben, ha a körülmények alapvető változása miatt (*rebus sic stantibus*) a végrehajtás túlzottan megterhelővé vált és ezért az adós végrehajtásra való kötelezése nyilvánvalóan igazságtalan lenne.³⁴ A körülményekbe beállt alapvető változás feltételei:

- a szerződés megkötése után következett be;
- ésszerűen nem volt előre látható a szerződés megkötésekor;
- a károsodott nem kell viselje ezeknek a változásoknak a kockázatát.³⁵

Amennyiben a felek nem tudnak megegyezni a szerződés újratárgyalásban, a bíróság, kérésükre, elrendeli a szerződés adaptálását, oly módon, hogy a kezdeti körülmények megváltozásának hatására kialakult veszteségek és előnyök a felek között egyenlően osztódjanak el.³⁶ Ha nem lehetséges a szerződés ezen módjának adaptálása, a bíróság az általa meghatározott időben és módon a szerződés megszűnését rendelheti el.³⁷

A 1271. cikk (2) bekezdésében említett körülmények alapvető változását legfőképpen a gazdasági válság okozza, ami a válságos körülményekre vonatkozik, nem pedig a szerződés válságát jelenti, mégis befolyásolja a hatékonyságuk sérülése értelmében a szerződések végrehajtását.³⁸ Fontos megjegyezni, hogy a kockázatvállalás során, ami a szerződések immanens velejárója, az ésszerű és célszerűen előrelátható rizikó határáig a szerződő felek egyensúlyi helyzete nem kerül olyan veszélybe, amely beavatkozást igényelne. Beavatkozásra csak akkor kerül sor, ha a gazdasági–piaci változások következtében az ésszerű kockázatvállalás már olyan

³³ Új Ptk. 1271. cikk (1) bekezdés.

³⁴ Új Ptk. 1271. cikk (2) bekezdés.

³⁵ A. G. Nicolae, M. Uliescu: *Instituții de drept civil în noul Cod civil*, Manual pentru Uzul Formatorilor Școlii Naționale de Grefieri (S.N.G.), București, 2010, 85. o.

³⁶ Új Ptk. 1271. cikk (2) bekezdés, (a).

³⁷ Új Ptk. 1271. cikk (2) bekezdés, (b).

³⁸ Turcu I.: *Noul Cod civil: Legea nr. 287/2009: cartea a V-a: despre obligații (art. 1164–1649): comentarii și explicații*. Editura C. H. Beck, București, 2011, 339. o.

terjedelmű, amely valamelyik fél számára elviselhetetlen többletterhet jelent. Abban az esetben, ha valamelyik fél a szerződési normál kockázatát rosszul mérte fel, az nem vezet a kötelezettség alóli mentesüléshez.³⁹

Összegzés

Korunk gazdasági krízisei a szerződés intézményének megmentése érdekében egy jól működő jogi intézmény kiépítését igénylik. E válságjogi rendszer meghatározó elemei a jogalkotás, a bírói gyakorlat és a hatékonyan működő szerződési intézmények.

Az előre nem láthatóság elve kivételképpen alkalmazható, korrekciós elv, mely a szerződésekbe vetett bizalom, a szerződés szentségének elve (*pacta sunt servanda*) érvényesülését csak meghatározott, szűkkörű feltételsor fennállta esetén ronthatja le. Csak az hivatkozhat rá, akit súlyos hátrány érint és anélkül, hogy a változásra számíthatott volna. A változás, nem csupán egy egyszerű monetáris ingadozásra vagy pedig a gazdasági körülmények jelentéktelen változásában áll, hanem a szerződést jelentősen befolyásoló változásokról beszélünk, amelyek – a szerződő felek által előre nem látott – egyensúlyi zavart hoznak létre a szolgáltatások között. Eredményeként az adott szerződés vagy tartalmában módosul, vagy megszűnik. Az igazságszolgáltató szerveknek nincs könnyű dolguk a különböző jogesetek megoldásában, mivel azok a tényezők, amikkel hivatkozni lehet az elvre, nem mindig egyértelműek ezért minden egyes jogesetben a körülmények alapos kivizsgálása szükséges a megfelelő ítélet meghozatalára.

Figyelembe véve a mai gazdasági instabil helyzetet, véleményem szerint idő- és szükségszerűvé vált az előre nem láthatóság elvének konkrét szabályozása, amelynek célja a XXI. századi új kihívások gazdasági és jogi realitásainak összehangolása, illetve minél több – a szerződés megkötését követően, a szolgáltatások egyensúlyhiánya miatt – veszélyeztetett szerződés teljesülésének biztosítása.

³⁹ Nochta T.: *A gazdasági válság, mint szerződési kockázat*, habitációs tézisek. 3. o. Link: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/habilitacio/nochta_habil_tezis.pdf [Letöltve: 2013. 04. 05.]

Bibliográfia

1) Szakirodalom:

Bíró Gy.: *A kötelmi jog és a szerződésen közös szabályai*. Egyetemi tankönyv 6. „Novotoni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért” Kiadó, Miskolc, 2000.

Dobrev D.: Impreviziunea, o cutie a Pandorei în Noul Cod Civil?. *Noul Cod Civil al României, Comentarii*, Ediția a II-a, Universul Juridic, București, 2011.

Földi A., Hamza G.: *A római jog története és Intitúciói*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

Graham E., Newnham J.: *Dictionary of International Relations*. Penguin Books, London, 1998.

Lukács N.: *A clausula sic stantibus elvének megjelenése Hugo Grotius munkásságában és a természetjogban*-tanulmány. *Glossa Iuridica*. II. évfolyam 1. szám, 2011.

Lupán E., Sztranyiczki Sz., Veress E., Pantilimon R. Á.: *Drept civil. Partea generală conform noului Cod civil*. Editura C. H. Beck, București, 2012.

Nicolae A. G., Uliescu M.: *Instituții de drept civil în noul Cod civil*, Manual pentru Uzul Formatorilor Școlii Naționale de Grefieri (S.N.G.), București, 2010.

Pătru R. S.: *Teoria impreviziunii din perspectiva dimensiunii economice și juridice a analizei contractului*. *Juridical Tribune*, Volume 1, Issue 1, June 2011.

Pop L., Popa I. F., Vidu S. T.: *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile conform noului Cod civil*. Universul Juridic, București, 2012.

Pop L.: *Tratat de drept civil, Obligațiile, vol. II, Contractul*. Ed. Universul Juridic, București, 2009.

Turcu I.: *Noul Cod civil, Legea nr. 287/2009, Cartea V. Despre obligații*, art. 1164–1649, Editura C. H. Beck, București, 2011.

Veress E.: Forța obligatorie a contractelor. *Assentio mentium, Studii juridice alese în onoarea prof. univ. dr. Ernest Lupan*. Editura C. H. Beck, București, 2012.

Zamsa C. E.: *Teoria impreviziunii. Studiu de doctrină și jurisprudență*. Editura Hamangiu, București, 2006.

2) Jogforrás:

Új Polgári törvénykönyv – újraközölve a 255/2012.04.17. sz. Hivatalos Közlönyben

2001. évi 195. sz. törvény – újraközölve és közreadva a 276/2006.04.25. sz. Hivatalos Közlönyben
<http://legeaz.net/text-integral/legea-voluntariatului-195-2001>

1997. évi 42. sz. kormányrendelet – közreadva a 221/1997.08.29. sz. Hivatalos Közlönyben
<http://legeaz.net/og-42-1997-transport-maritim/>

1996. évi 8. sz. törvény – közreadva a 60/1996.03.26. sz. Hivatalos Közlönyben
<http://legeaz.net/legea-8-1996-drepturi-autor/>

Régi Polgári törvénykönyv – <http://www.cjo.ro/coduri-de-drept/codul-civil>

www.legeaz.net

3) Online források:

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar honlapja: www.jog.unideb.hu

Glossa Iuridica honlapja: www.glossaiuridica.hu

Juridical Tribune honlapja: www.tribunajuridica.eu

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar honlapja: www.ajk.pte.hu